

Uczeń dyslektyczny

Cz. IV. Udzielanie pomocy – krok po kroku

System pomocy uczniom ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się składa się z kilku poziomów. Każdy z nich musi być adekwatny do potrzeb podopiecznego, zgodnie z rozpoznaniem dokonanym przez nauczyciela.

POZIOM PIERWSZY

Bądź bacznym obserwatorem ucznia. Zwróć uwagę na sygnały ostrzegawcze. Współpracuj z rodzicami. Zawieraj trójstronne umowy, gdzie stronami są rodzice, uczeń i nauczyciel.

Objawy zagrożenia lub prawdopodobieństwo występowania zaburzeń dyslektycznych można zaobserwować już po kilku miesiącach pracy z uczniem w szkole. Jeśli ma on kłopoty z poprawnym czytaniem, pisaniem, brzydko pisze, nie może nauczyć się tabliczki mnożenia, jednego dnia wspaniale odpowiada na lekcji, a drugiego nie potrafi wykonać ćwiczeń, z którymi wcześniej radził sobie dobrze, to oznacza, że należy niezwłocznie otoczyć go bieżącą pomocą. Im wcześniej rozpocznie się praca, tym lepiej.

Nawet najlepiej prowadzone zajęcia nie przyniosą oczekiwanych efektów bez współpracy z rodzicami.

Zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* udzielanie pomocy koordynuje wychowawca klasy, on też planuje i nawiązuje współpracę z rodzicami (§ 19 ust. 5). Wskazuje sposób indywidualizowania wymagań wobec ucznia, rozmawia z innymi uczącymi go nauczycielami, wspólnie z rodzicami ustala sposoby pracy z dzieckiem, do zastosowania w szkole i w domu. Rodzic pracuje więc z pociechą pod kierunkiem nauczyciela i w ten sposób utrwala rezultaty osiągane w szkole. Jeśli rozmiar problemów nie jest duży i uczeń jest w stanie sprostać stawianym wymaganiom, ścisła i systematyczna współpraca z rodzicami i ustalanie na bieżąco metod przezwyciężania kłopotów w nauce powinny spowodować poprawę sytuacji szkolnej.

Warto zachęcić rodzica do ułożenia wspólnie z dzieckiem planu tygodnia, w którym znajdzie się zarezerwowany czas na odrabianie lekcji, codzienne wspólne czytanie, ćwiczenia w poprawnym pisaniu. Dobrze jest też zasugerować dziecku prowadzenie zeszytu wyrazów trudnych, w którym będzie uczyło się wyjaśniania pisowni i do którego nauczyciel może zaglądać przynajmniej raz w tygodniu.

Wychowawca powinien przeznaczyć przynajmniej jedno spotkanie z rodzicami w roku na zapoznanie ich ze specyfiką dysortografii, dysgrafii, dysleksji i dyskalkulii, bo może mieć więcej uczniów w klasie z takimi problemami. Świadomość źródeł kłopotów i roli systematycznej pracy w uczeniu się dzieci ułatwi współpracę z rodzicami.

Udzielając pomocy uczniowi, nie można zapomnieć o wzmacnianiu emocjonalnym, budowaniu jego poczucia wartości poprzez pokazywanie i rozwijanie jego mocnych stron, np. zdolności plastycznych, zamiłowania do muzyki, tańca czy sportu. Wzmacnianie ułatwi kształtowanie wytrwałości w pracy nad przezwyciężaniem napotykanych trudności.

Warto stworzyć system motywacyjny, np. w postaci zbierania punktów, premiowania po osiągnięciu ich określonej liczby. U młodszych dzieci mogą to być np. naklejki, które pomogą im dostrzegać efekty pracy, nawet minimalne sukcesy w poprawnym pisaniu.

POZIOM DRUGI

Jeśli chcesz pomóc swojemu uczniowi, pamiętaj, że nie ponosi on winy za swoje niepowodzenia, za trudności związane z nietypowym, zaburzonym rozwojem. Nie jest prawdą, że choć mówi mu się wiele razy, aby się uczył, uważał na lekcji, nauczył się tabliczki mnożenia, nie chce się zmienić.

W sytuacji, kiedy trudności w czytaniu i pisaniu nie zmniejszają się, a nasilenie problemów jest duże, uczeń powinien być włączony do zajęć korekcyjno-kompensacyjnych w szkole i skierowany na badania specjalistyczne do poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Zatrudnieni w poradni specjaliści (psycholog, pedagog, logopeda) sprawdzą i zdecydują, z czego wynikają trudności, jakiej formy pomocy wymaga uczeń, aby złagodzić kłopoty w nauce. Na podstawie kompleksowej diagnozy wydana zostanie opinia zawierająca wspomniane wyżej informacje,

a także sposoby dostosowania wymagań do indywidualnych potrzeb dziecka, np. prawo do odpowiedzi ustnych zamiast pisemnych, prawo do oceny prac pisemnych z pominięciem błędów ortograficznych. Szczegółowy opis sposobów dostosowania wymagań został przedstawiony w trzeciej części cyklu poświęconego uczniowi dyslektycznemu (patrz numer 06 (008) czerwiec–lipiec 2013).

Z korzyścią dla dziecka byłoby, aby zajęcia korekcyjno-kompensacyjne odbywały się dwa razy w tygodniu. Organizuje się je dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Liczba uczestników zajęć nie może przekraczać pięciu, a zajęcia trwają 60 minut (§ 11, 14 i 16 ww. *Rozporządzenia*). Uczeń bierze udział w zajęciach do czasu złagodzenia albo wyeliminowania zaburzeń stanowiących przyczynę jego kłopotów w czytaniu, pisaniu czy liczeniu.

Rolą nauczyciela jest zadbanie o prawidłową samoocenę dziecka, ocenianie poprzez rzeczową krytykę, pozbawioną negatywnego zabarwienia emocjonalnego, unikanie irytacji, wyśmiewania, porównywania z innymi dziećmi. Wychowawca powinien działać w ścisłej współpracy z terapeutą i wspólnie z nauczycielami uczącymi oraz specjalistami zadbać o monitorowanie postępów ucznia w usprawnianiu poprawnego czytania, pisania, w nabywaniu biegłości liczenia. Należy również pamiętać, że nawet najlepiej prowadzone zajęcia nie przyniosą oczekiwanych efektów bez współpracy z rodzicami.

POZIOM TRZECI

Bądź razem z uczniem w jego kłopotach, bądź jego sojusznikiem w przezwyciężaniu trudności, pokazuj, że wierzysz w niego, że może zawsze na ciebie liczyć. Jednocześnie wymagaj przestrzegania zawartych umów, wywiązywania się z obowiązków.

Poziom trzeci dotyczy uczniów z głębokimi zaburzeniami poznawczymi, poważnymi trudnościami w czytaniu i pisaniu. Obejmowani są oni indywidualną pomocą terapeutyczną na terenie poradni psychologiczno-pedagogicznej. Na tym poziomie – jak i na poprzednich – obowiązuje zasada ścisłej współpracy szkoły, domu, a także poradni.

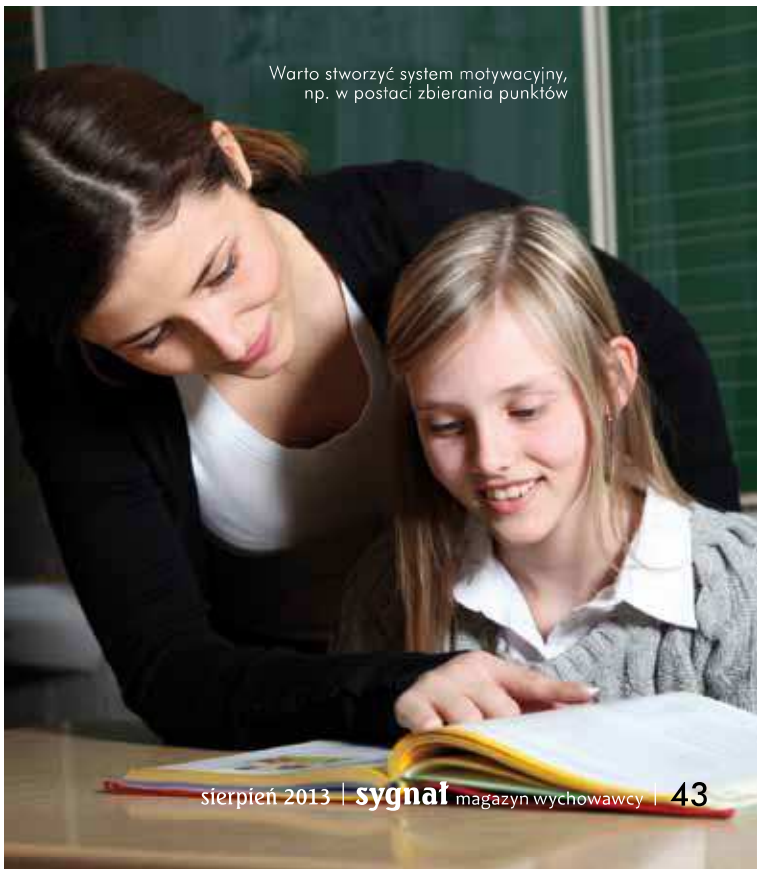
W trakcie nauki należy wspomagać uczniów, zachęcać ich do korzystania z ułatwień technicznych, np. z książek mówionych, programów komputerowych. Warto pozwolić na pisanie dłuższych prac pisemnych na komputerze, korzystanie ze słowników ortograficznych podczas lekcji, dzielić opracowywany materiał na mniejsze partie, pomagać w rekonstrukcji wcześniejszych wiadomości, wydłużać czas na pisanie, czytanie, liczenie. Należy też dbać o akcentowanie mocnych stron ucznia na forum klasy, rozwijać najmniejsze przejawy zainteresowań.

Warto odważyć się i pozwolić starszemu podopiecznemu, który ma kłopoty ze zrozumieniem i notowaniem, na nagrywanie wykładu nauczyciela. Wskazane jest także włączanie uczniów do zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z wiodących przedmiotów. Organizuje się je dla osób mających trudności w nauce, w szczególności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego. Liczba uczestników zajęć nie może przekraczać ośmiu. Zajęcia trwają 45 minut. Udział ucznia w zajęciach trwa do czasu zlikwidowania opóźnień w uzyskaniu osiągnięć edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego (§ 10, 14 i 16 ww. *Rozporządzenia*).

POZIOM CZWARTY

Doceniaj wysiłek ucznia wkładany w naukę, odnoś się z szacunkiem do jego pracy. Poznaj potrzeby ucznia i okazuj mu zainteresowanie. Pokaż, że widzisz w nim możliwości osiągnięcia sukcesu. Okazuj zadowolenie z czynionych, nawet minimalnych postępów.

Na tym poziomie uczniowie wykazujący jednorodne lub sprzężone zaburzenia, wymagający dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz długotrwałej pomocy specjalistycznej, włączani są do klas terapeutycznych. Organizuje się je z początkiem roku szkolnego. Objęcie ucznia nauką w takiej klasie wymaga opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, z której wynika potrzeba zapewnienia uczniowi wsparcia w tej formie (§ 8 ww. *Rozporządzenia*). Zajęcia w klasach terapeutycznych prowadzą nauczyciele właściwych zajęć edukacyjnych. Nauczanie jest w nich prowadzone według realizowanych w danej szkole programów nauczania, z dostosowaniem metod i form ich realizacji do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych podopiecznych. Liczba uczniów w klasie terapeutycznej nie może przekraczać 15 osób (§ 8 ww. *Rozporządzenia*). Nauka trwa do czasu złagodzenia albo wyeliminowania zaburzeń stanowiących powód objęcia ucznia taką pomocą (§ 16 ww. *Rozporządzenia*).

Warto stworzyć system motywacyjny, np. w postaci zbierania punktów

POZIOM PIĄTY

Na tym poziomie uczniowie włączani są do oddziałów terapeutycznych stałego pobytu. Przebywają tam dzieci potrzebujące intensywnej i długotrwałej terapii, wykazujące różnorodne trudności w nauce. Pobyt w oddziałach trwa od kilku miesięcy do roku. Jego uzupełnieniem są kolonie letnie i turnusy terapeutyczne dla dzieci dyslektycznych, organizowane przez Polskie Towarzystwo Dysleksji czy też poradnie psychologiczno-pedagogiczne.

Objawy zagrożenia lub prawdopodobieństwo występowania zaburzeń dyslektycznych można zaobserwować już po kilku miesiącach pracy z uczniem w szkole.

SPRAWDZIAN I EGZAMIN GIMNAZJALNY

Uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się mają prawo przystąpić do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego w warunkach dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej. Zgodnie z *Komunikatem dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 3 sierpnia 2012 r. w sprawie sposobu dostosowania warunków i form przeprowadzania w roku szkolnym 2012/2013 sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego do potrzeb uczniów (słuchaczy) ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym* opinię przedkłada się dyrektorowi szkoły w terminie do 15 października roku szkolnego, w którym uczeń przystępuje do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego. Za dostosowanie warunków i form przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego odpowiedzialny jest dyrektor placówki jako przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego.

Udzielając pomocy uczniowi, nie można zapomnieć o wzmacnianiu emocjonalnym, budowaniu jego poczucia wartości

Stosownie do ww. komunikatu uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się mają prawo do następujących sposobów dostosowania:

1. Zaznaczanie odpowiedzi do zadań zamkniętych w zestawie zadań, bez przenoszenia ich na kartę odpowiedzi.
2. Przedłużenie czasu:
   - sprawdzianu – nie więcej niż o 30 minut,
   - egzaminu gimnazjalnego:
     - z historii i wiedzy o społeczeństwie, z przedmiotów przyrodniczych oraz z języka obcego nowożytnego na poziomie podstawowym – nie więcej niż o 20 minut każdy,
     - z języka polskiego, z matematyki – nie więcej niż o 45 minut każdy,
     - z języka obcego nowożytnego na poziomie rozszerzonym – nie więcej niż o 30 minut.
3. Zapisywanie odpowiedzi do zadań na komputerze (możliwe tylko wtedy, gdy głębokość zaburzenia grafii uniemożliwia odczytanie pracy egzaminacyjnej).
4. Korzystanie z pomocy nauczyciela wspomagającego, który zapisuje odpowiedzi ucznia do zadań otwartych (możliwe tylko wtedy, gdy głębokość zaburzenia grafii uniemożliwia odczytanie pracy egzaminacyjnej i gdy uczeń w toku edukacji został wdrożony do takiej współpracy z nauczycielem).
5. Pomoc nauczyciela, który przed przystąpieniem ucznia do pracy odczytuje jeden raz głośno, po kolei, wszystkie teksty liczące po 250 słów lub więcej, stanowiące podstawę zadań sprawdzianu lub części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego (możliwe tylko wtedy, gdy głęboka dysleksja uniemożliwia samodzielne czytanie i zrozumienie dłuższego tekstu).
6. Zastosowanie szczegółowych kryteriów oceniania zadań otwartych z języka polskiego, języków obcych nowożytnych oraz matematyki.

EGZAMIN MATURALNY

Uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się mają prawo przystąpić do egzaminu maturalnego w warunkach dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej. Za dostosowanie warunków i form przeprowadzania egzaminu odpowiada dyrektor jako przewodniczący zespołu egzaminacyjnego w danej szkole.

Zgodnie z *Komunikatem dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 31 sierpnia 2012 r. w sprawie sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania w roku szkolnym*

2012/2013 egzaminu maturalnego do potrzeb absolwentów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym opinię przedkłada się dyrektorowi szkoły w terminie do 31 grudnia. Ostateczny termin złożenia tych dokumentów upływa 7 lutego roku szkolnego, w którym odbywa się egzamin.

Możliwe sposoby dostosowania:

1. Pisanie pracy na komputerze.
2. Zastosowanie szczegółowych kryteriów oceniania arkuszy egzaminacyjnych z języka polskiego, języków obcych nowożytnych, języka mniejszości narodowej, języka regionalnego oraz matematyki, uwzględniających specyficzne trudności w uczeniu się.

ZWOLNIENIE Z DRUGIEGO JĘZYKA OBCEGO

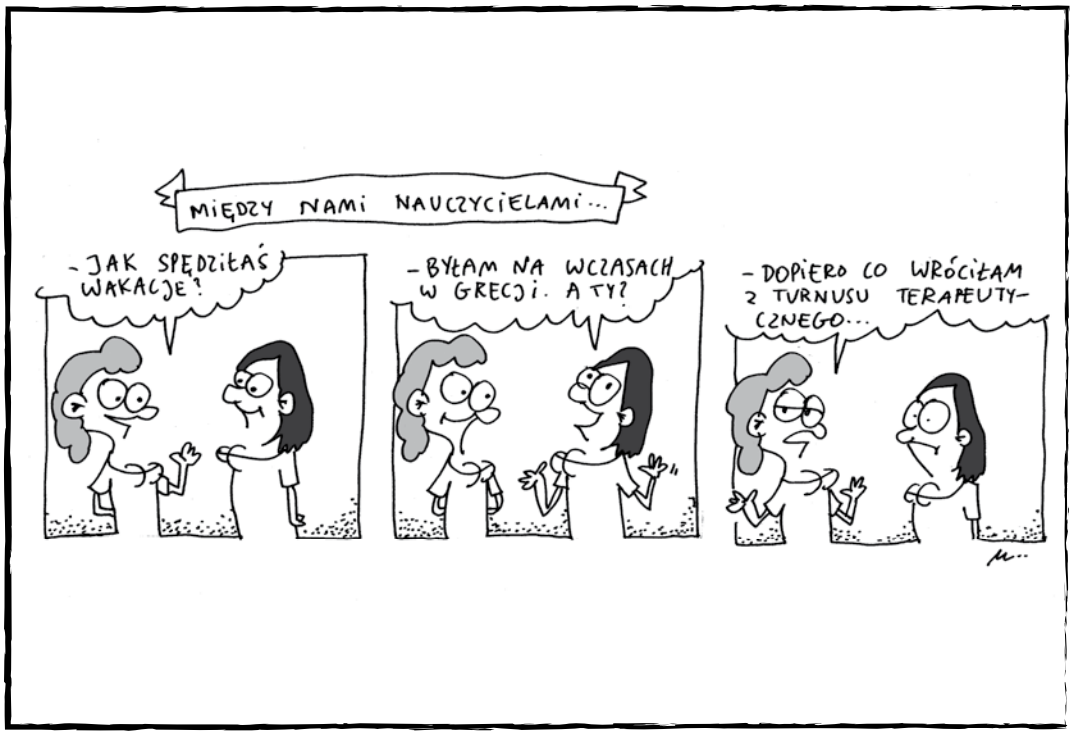
Zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* dyrektor szkoły, na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) oraz na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, zwalnia do końca danego etapu edukacyjnego ucznia z głęboką dysleksją rozwojową z nauki drugiego języka obcego. Zwolnienie może dotyczyć części lub całego okresu kształcenia w danym typie szkoły.

Podstawa prawna:

- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* (Dz.U. z 2013 r. poz. 532),
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* (Dz.U. z 2007 r. Nr 83 poz. 562 ze zm.),
- *Komunikat dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 31 sierpnia 2012 r. w sprawie sposobu dostosowania warunków i form przeprowadzania w roku szkolnym 2012/2013 sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego do potrzeb uczniów (słuchaczy) ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym,*
- *Komunikat dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 31 sierpnia 2012 r. w sprawie sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania w roku szkolnym 2012/2013 egzaminu maturalnego do potrzeb absolwentów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym.*

Ewa Misiuta
Pedagog, posiada kwalifikacje w zakresie terapii pedagogicznej i oligofrenopedagogiki. Wieloletni pracownik poradni psychologiczno-pedagogicznej w dziale diagnozy i terapii ucznia z trudnościami w uczeniu się, w latach 1994–2004 dyrektor poradni. Aktywnie pracuje z dziećmi w wieku przedszkolnym i szkolnym, wykładowca na studiach podyplomowych i kursach kwalifikacyjnych dla nauczycieli z przedmiotu „diagnoza i terapia pedagogiczna uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się". Wyróżniona odznaką „Przyjaciel Dziecka" Towarzystwa Przyjaciół Dzieci

PÓŁ ŻARTEM, PÓŁ SERIO

Rysuje dla Państwa:
Marek Lenc – wychowawca ze szkoły podstawowej w Nowym Klinczu, były dyrektor. Autor wielu rysunków („CD-Action" i „Inżynier Budownictwa") i wystaw